

felderítő repüléseket végez. Más csoportjaik a kijelölt területeken mézet, viaszanyagot és vizet gyűjtenek.

5. Az építészek: a kast építik s viaszból különböző nagyságú sejteket formálnak: a legkisebbeket a munkáslárvák, a nagyobbakat a himlárvák s végül egy-kettőt a jövőendő anyák lárvái számára.

6. Tanító-speciálísták: a lárvákat nevelik s gondoskodnak arról, hogy a „gyermekszobák” hőmérséklete legalább 37 fok Celsius legyen. Az új egyéneket ők tanítják meg röpködni, kast építeni, eleséget gyűjteni, gyilkolni, stb.

7. Raktár-szakerők: konzerveket gyártanak s ezeket elraktározzák. Az erjedést úgy akadályozzák meg, hogy a konzervekbe antiszeptikus állati mérget fecskendeznek.

E társadalomban, amelyben az egyed a betöltendő feladatnak megfelelő, különleges testalkattal és szervekkel rendelkezik, mindenki halálra van ítélve: a királynő a megtermékenyítés után örök fogoly, meg sem mozdulhat, örök és ápolók veszik körül, etetik, mosdatják, körülzsongják. De amint fogyatkozni kezd tojásainak száma, megölik. Az apákat a nászrepülés után, amelyet speciális szárnyszerkezetük segítségével igen gyorsan hajtanak végre, halomra gyilkolják s tetemüket kivetik a kasból. A dolgozó, ha csak kicsikét fáradni kezd, hóhérbakra kerül. A rovarok társadalmában mindenki jelentéktelen kerék csak, addig élhet, amíg a köznek használ s ez a köz nem irgalmaz, hanem öl rendületlenül.

Egészen eddig Metalnikov tanulmánya rendkívül érdekes és értékes. A professzor azonban nem áll meg a szakmájánál, hanem miután Franciaországban egy kevéssé mindenki encyklopédista, megfigyeléseinek tanulságait az emberi társadalomra igyekezik alkalmazni. S hogy a kollektív közületre vonatkozó lesujtó álláspontját jobban alátámassza, hasonlatokért a méhkason kívül elmegy a hangyák és termiták világába is, egészen a hangyatojásig kutatván át a rovarok szociális életét, s így a b o v o bizonyodik amellet, hogy a kollektív társadalmi rend megöli majd az embert, a közösség az egyént, a rész az egészet, az általános a kivételest. Az emberi test is idomul majd az új rendhez (Lamarcke-törvény), az egyik dolgozó lesz, a másik szülő, a harmadik örkatona s mind halálraitét.

Ilyen szomorú eredmények adódnak, ha a Pasteur-Intézet egy kitűnő, — bizonyára kitűnő — tagja tudományosságának területére rászabadítja politikai érzelmeit. Ugyanis lehet valaki elsőrangú rovarmegfigyelő, de gyatra szociológus. Ez esetben azután nem veszi észre, hogy a kollektív munka, ami a társadalmi közösségek alapja, a rovaroknál kényszer, az embereknél jog. Nem veszi észre, hogy a befejezett teljesítmény a rovaroknál halálos ítélet, az embereknél felmentés. S főleg nem veszi észre, hogy a rovarkollektívizmus úgy fejlődik, hogy megöli az egyéneit, az emberi kollektívizmus pedig úgy, hogy felszabadítja az egyéneit.

(Paris)

Mikes Imre

SAJTÓSABADSÁG ÉS FASIZMUS. A liberális és demokrata európai sajtó bár napról-napra mérsékeltbben ír Németországról, mégsem állíthatja Németországot követendő példának s ezért a példa: a minta — egyelőre még mindig Olaszország. Minden alkalmat megragadnak az olasz fasizmus dicsőítésére, hogy ily' módon az általános közvéleménybe azt a meggyőződést ültessék, hogy az olasz fasizmus az a módszer, mely egyedül és kizárólagosan követendő az emberiség helyzetének feljavítása érdekében. Természetes, hogy gyorsan és nagy zajjal terjesztették a következő hírt is: „Az Oriente távirati ügynökség jelentése szerint az a nagyjelentőségű szerep, melyet az olasz közéletben a sajtó visel, a fasizmus vezetőit arra a meggyőződésre birta, hogy széleskörű átszervezéssel s a szabad erők összefogásával kell a fasizmusnak a sajtó iránti bizalmát nyilvánítania. A Duce utasításai alapján gróf

Galeazzo Ciano sajtófőnök irányítja a munkát, melynek alapelve, hogy a bel- és külföldi-sajtó különféle tényezőinek munkáját a Palazzo Venezia, a Palazzo Chigi s a Viminale sem nélkülözheti. Mussolini új sajtóreformja a sajtó minden problémájára kiterjed. Tökéletesen megszervezi az olasz hírszolgálatot, amelybe a külföldi sajtót is bevonja, mégpedig a szabadságnak olyan kimélyítésével, hogy annál tágabb keretek között egyetlenegy ország sajtója sem mozog. Olaszország megnyitja határait, kivétel nélkül, minden politikai vélemény előtt, így akarván erejét a fasizmus tizenkettedik esztendejében dokumentálni. A fasizmus nemcsak anyagi, de szellemi erejének tudatában is tökéletes sajtószabadságot ad úgy az olasz, mint a külföldi újságíróknak is, akiknél volt rá eset, hogy visszaéltek ezzel a szabadsággal. Minden egyes olasz újságíró a legtisztább igazságot minden korlátozás nélkül leírhatja s az írott igazságnak nincs nagyobb meggyőző ereje annál a tudatnál, hogy semmiféle cenzúra nem áll mögötte. A sajtó funkciója ma olyan jelentős, hogy szabad kibontakozásának értékeiről, a kérdések szabad megvitatásáról, a polémiaiból származó kezdeményezések termékenyítő erejéről nem mondhat le a fasizmus, mely szabad intellektuális és kulturális légkörben akarja a maga új írói és újságírói nemzedékét felnevelni. A külpolitikai sajtó terén pedig ezt a szabadságot, ha ugyan lehetséges, a fasizmus még fokozni kívánja, — teszi hozzá a római jelentés. Az olasz sajtó lelkesedéssel köszönti Mussolini nagy sajtóreformját, melynek végrehajtásában egyesült erővel támogatja Galeazzo Ciano grófot. — Ezt az újsághírt, melynek tartalmáról Olaszországban mit sem tudnak és amely csak az európai sajtóban terjedt el, számos kommentálás követte; mint tipikusat mi a Pesti Napló július 22-én megjelent vezércikkét vesszük elő. A cikk, 24 órával az előbb idézett hír megjelenése után, a következőket írja: „Mussolini visszaadta az olasz sajtó szabadságát. A gesztus szép volt és egy erős emberé, egy erős rezsimé. A fasizmus, egy magát leplezetlenül néven nevező diktatura, sőt az összes mai európai polgári diktaturák őse, a sajtószabadság mellé áll. Van, aki ezen csodálkozik? Mi egy percig sem. Ellenkezően, mi ezt tartjuk természetesen, a fasizmusnak ezt az újabb állomását magától értetődőnek, ahová el kellett jutnia.“ A P. N. vezércikkirője tehát természetesen találja! A cikk első hátsóbjából ugyan nem tűnik ki, hogy miért. Természetesnek találja, jölehet tudja, hogy a fasizmus *conditio sine qua non*-ja a diktatura, a diktaturának pedig a sajtószabadság-ellenesség. Hisz' — ha a fasizmus sajtószabadságot ad, (amiből egy szó sem igaz), akkor szükségszerűen kialakul újból a különböző napilapok, folyóiratok és nyomtatványok arculata, a szabad kritika, a gondolatszabadság, ez utóbbi pedig a politikai és ideológiai csoportok, pártok felbukkanását, kialakulását jelenti. Vagyis, pontosan az ellenkezőjét annak, ami a fasizmus. Hogy az olasz fasizmusnak a sajtószabadság bevezetése esze ágában sem áll, az természetes. Az idézett hír megjelenése óta egy hónap múlt el, s ezirányban Itáliában sem történt, megtörtént azonban, hogy ismét rengeteg embert hallgattattak el, köztük pl. Giuseppe Rensi-t, akiről a KORUNK jul.—aug.-i számában még azt irtuk, hogy könyveit zavartalanul adhatja ki, és katedrája van Genovában. Utolsó könyvének lehet ez a következménye; Rensi, ha nem is volt a dialektikus materializmus hirdetője, de materialista, racionalista gondolkodó volt. Ha Mussolini most Rensit elcsapta, erre nyomós ok lehet. — Az érdekesség kedvéért megemlíthetjük, hogy Rensi kapcsolatai Mussolinivel igen régi eredetűek. Rensi 1896-ban adta ki Milánóban a *La Lotta di Classe* című szocialista folyóiratot. Alig két évi szerkesztői működése után emigrálnia kellett Svájcba. Mussolini, akit akkor ugyancsak hasonló ügyek miatt körözött a politikai rendőrség, egy évig volt Rensi svájci házának vendége, s igen sokat tanult tőle. Mussolini kormányrajutása után nem feledkezett meg Rensiről. Felajánlotta neki a kultuszminiszteri tárcát, amit azonban Rensi nem fogadott el. 1930-ban Rensi

feleségével együtt a veronai katonai börtönbe kerül. R. ekkor 60 éves! A külföldi sajtó energikus akciójára Mussolini szabadlábra helyeztette a Rensi házaspárt. Sőt R. visszakapta tanszékét is. Most azonban végérvényesen elcsapták. Persze a liberális vezércikkíró az ilyen dolgokról nem tud, s ha tud egyszerűen nem vesz róluk tudomást. Másként nem is találhatja ki az olasz sajtószabadság meséjét.

(Budapest)

Nemes Lajos

A MAI ROMÁN NAPILAPOK. A román ujságipar a háború utáni években ugrásszerű fejlődésnek indult. Ma már úgy mennyiségi mint minőségi tekintetben megállja helyét európai viszonylatban is. Az utóbbi 5—6 évben a román napilapok száma szinte megduplázódott, az 1 leies olcsó ujságok pedig 1—2 év óta gombamódra szaporodnak. Az ujságipar Bukarestben összpontosul, bár alig van vidéki város, ahol ne jelenne meg 1—2 napilap. Ezek közül azonban egyik se lépi túl a helyi kereteket. Bukarest terjedelmes, jól kiállított, élénken szerkesztett és viszonylag olcsó lapjai legázolják a vidéket. (A 12 nagy francia oldalon megjelenő *Dimineața* vagy *Universul* 3 leibe kerül.) S hogy a lakpiadás jó üzlet, bizonyítják Bukarest impozáns ujságpalotái. A *Strada Constantin Mille*, a román ujságucca, az *Universul* és *Dimineața* hatalmas épületeivel a román főváros nevezetességei közé tartozik.

Példányszám és hirdetések dolgában a *Dimineața* vezet. Megjelenik napi kb. 160 ezer, vasárnap 180 ezer példányban. Utána az *Universul* következik napi 120—140, vasárnap 160 ezer példánnyal. Az *Adevărul*, a *Dimineața-Adevărul* lapkiadóvállalat politikai lapja, kb. 30.000, a *Lupta* és a *Viitorul*, a liberális párt lapja kb. 40.000 példányban. A *Curentul* 20.000 példányban, a többi lap maximum 10—20 ezer példányban. A lapok többsége pompásan felszerelt saját nyomdában készül és hirdetésekkel bőven elvan látva. Az 1 leies ujságok némelyike is valószínűleg eléri a százezres példányszámot.

Történelmileg, a román tőkésosztály módjára, a román ujságipar is aránylag fiatal. A legöregebb ma is létező román napilap, az *Universul*, 1933-ban ünnepelte fennállása 50. évfordulóját. Utána az *Adevărul* következik 48 évvel. A háború előtti román politikai viszonyok kedvezőtlenek voltak a sajtó fejlődésére. Ennek főoka a lapok bojárellenes, demokratikus reformokat sürgető magatartása volt. (Ámbár anyagilag csupán az akkor még fejletlen román középosztályra támaszkodhattak, bojárellenes magatartásuk miatt a lapok nagy befolyásra tettek szert, különösen a parasztság körében, ahol nem egy közülük a földreform jelszavával lépett fel. Ez viszont hatósági üldözések sorozatát vonta maga után. 1907-ben a parasztfelkelés leverését követő időben az akkori kormány a lapok jórészenek falun való terjesztését betiltotta, mivel a felkelés egyik előkészítőjét látta benne.)

A világháború befejeztével területileg megkétszereződő Romániában a tőkésosztály maradéktalanul uralomra jut, s ez megszünteti a román polgári sajtó háborúelőtti radikális hangját. Viszont minden igény, osztály és réteg megkapja a maga szájaize szerint írt lapot.

A vezető román ujságvállalat a *Dimineața-Adevărul* társaság, mely egyuttal típusa a tőkés ujságvállalatnak. Két lapot ad ki: A *Dimineața* és az *Adevărul*. Míg a *Dimineața* kispolgárok számára készülő „demokratikus” lap, a szükséges nivón, az *Adevărul* ugyancsak a demokrácia védője, csupán magasabb nivón. E két lapnak minden polgári pártban, beleértve a szocdem pártot is, melynek kifejezett támogatói, megvannak a maga parlamenti képviselőmunkatársai és így minden kormányhoz közel állnak.

Ezzel szemben az *Universul* nyíltan az intranzigens nacionalizmus lapja. Igazgató-tulajdonosa *Stelian Popescu*, volt miniszter, a román Antire-